

УДК 347.962.1

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.79.2.45>

ЩОДО ГРАНИЧНОГО ВІКУ ПЕРЕБУВАННЯ НА ПОСАДІ СУДДІ

Осіпова О.О.,

суддя Сумського окружного адміністративного суду,

доктор філософії з права,

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6289-5581>

e-mail: lensumskaya82@outlook.com

Осіпова О.О. Щодо граничного віку перебування на посаді судді.

Стаття присвячена дослідженню проблеми встановлення обмежень за віком для осіб, що займають суддівські посади, та їх вплив на якість здійснення правосуддя в Україні.

Показано, що в сучасних умовах воєнного стану в Україні має місце гострий кадровий дефіцит суддів, що негативно впливає на стан здійснення судочинства. Одним із факторів, що призводить до цього, є автоматичне припинення суддівських повноважень особами, які досягли граничного віку перебування на посаді судді, встановленого законом.

Доведено, що вік судді, більший за 65 років, при умові належного психічного і фізичного здоров'я скоріше є перевагою, а не недоліком у порівнянні з суддями молодого віку з огляду на набутий досвід і високу професійність.

Проведено порівняльний аналіз норм діючого законодавства щодо вікових обмежень на посадах судді та інших органах влади.

Виявлено на підставі вивчення досвіду зарубіжних країн тенденцію до високого вікового цензу на посаді судді для припинення їх повноважень.

Встановлено, що найбільш прийнятним для України є досвід США, де взагалі відсутні вікові обмеження для перебування на посаді судді.

Зроблено висновок, що перебування на посаді судді без вікових обмежень сприяє ліквідації кадрового дефіциту суддів, збереженню досвідченого і високопрофесійного суддівського корпусу.

Звернуто увагу на те, що примусове звільнення судді на підставі вікового цензу носить ознаки дискримінації у трудовій сфері.

Запропоновано внести відповідні зміни до Конституції України та Закону України «Про судоустрій та статус суддів» щодо зняття обмежень перебування на посаді судді за віком та встановлення контролю за станом їх психічного та фізичного здоров'я. Для цього передбачити обов'язок суддів (незалежно від їх віку) проходити раз на п'ять років медичні обстеження, в тому числі в наркологічних та психіатричних закладах, та долучати до матеріалів свого суддівського досьє документи встановленої форми про стан фізичного та психічного здоров'я.

Ключові слова: припинення суддівських повноважень, граничний вік перебування на посаді, вікові обмеження для судді, дискримінація за віком, кадровий дефіцит суддів.

Osipova O.O. Regarding the maximum age for holding the position of a judge.

The article is devoted to the study of the problem of establishing age restrictions for persons holding judicial positions and their impact on the quality of justice in Ukraine.

It is shown that in modern conditions of martial law in Ukraine, there is an acute shortage of judges, which negatively affects the state of judicial administration. One of the factors leading to this is the automatic termination of judicial powers by persons who have reached the maximum age of holding the office of a judge established by law.

It has been proven that the age of a judge, more than 65 years old, under the condition of proper mental and physical health, is rather an advantage, rather than a disadvantage compared to judges of a young age, given the acquired experience and high professionalism.

A comparative analysis of the norms of the current legislation regarding age restrictions for the positions of judges and other authorities was carried out. Based on the study of the experience of foreign countries, a

tendency towards a high age limit for the position of judge in order to terminate their powers was revealed.

It was established that the most acceptable for Ukraine is the experience of the USA, where there are no age restrictions for holding the position of a judge.

It was concluded that holding the office of a judge without age restrictions contributes to the elimination of the personnel shortage of judges, the preservation of an experienced and highly professional corps of judges.

Attention was drawn to the fact that the forced dismissal of a judge on the basis of an age limit bears signs of discrimination in the labor sphere.

It is proposed to make appropriate changes to the Constitution of Ukraine and the Law of Ukraine “On the Judiciary and the Status of Judges” regarding the removal of restrictions on the tenure of a judge by age and the establishment of control over the state of their mental and physical health. To do this, stipulate the duty of judges (regardless of their age) to undergo medical examinations once every five years, including in drug and psychiatric institutions, and to attach to the materials of their judicial file documents of the established form on the state of physical and mental health .

Key words: termination of judicial powers, maximum age of tenure, age restrictions for judges, age discrimination, staff shortage of judges.

Постановка проблеми. Питання припинення суддівських повноважень внаслідок досягнення граничного віку перебування на посаді судді - одне з ключових питань ефективного функціонування судової системи, особливо в надзвичайних умовах.

Сьогодні в Україні, як ніколи, відчувається дефіцит суддівських кадрів. Так, згідно з пунктом 7 звіту Вищої кваліфікаційної комісії суддів України за 2022 рік кількість вакантних посад суддів у судах, які не припинили роботу (підсудність яких не визначено іншому суду), станом на 31.12.2022 – 1 840, що становить 28 % від граничної кількості посад суддів [1].

Відповідно до оприлюдненої ДСА України статистики про стан здійснення правосуддя у 2022 році в умовах воєнного стану чисельність суддів, визначена наказом ДСА України, становить 6 278 суддів, а кількість суддів, які в 2022 році здійснювали правосуддя – 4 434 судді. Отже, станом на 31.12.2022 кадровий дефіцит суддів у місцевих та апеляційних судах які здійснювали правосуддя, становить 1 844 судді. Кількість суддів у судах, які здійснювали правосуддя, становить 70 відсотків від кількості, встановленої наказами ДСА України [2].

Отже, не підлягає сумніву, що від раціонального законодавчого вирішення питання про граничний вік перебування на посаді судді залежить формування кадрового корпусу суддів. Зазначена обставина обумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема добору суддів, окремим аспектам їх правового статусу приділялась увага в працях багатьох науковців, зокрема Ковалів М.В., Кравчука В.М., Маляренко В.Т., Пивовар І.В. та інших. Однак, граничний вік перебування на посаді судді в нових соціально – політичних умовах життя українського суспільства і його вплив на кадрову проблему судочинства до сьогодні спеціально не досліджувався, оскільки практичної потреби в цьому у мирний час не виникало.

Постановка завдання. Метою статті є критичний огляд існуючих законодавчих підходів до встановлення граничного віку для осіб, що займають посади суддів, та обґрунтування шляху вирішення цього питання для України в умовах воєнного стану.

Автор ставить перед собою завдання зробити порівняльний аналіз норм вітчизняного законодавства про граничний вік перебування на посаді судді, виявити фактори, що впливають на обрання відповідної вікової межі, та виробити конкретні пропозиції щодо внесення змін в нормативні акти України з цього питання.

Виклад основного матеріалу. Як зазначено у пункті 2 пояснювальної записки до проекту Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 2 червня 2016 року № 1402-VIII (далі – Закон № 1402-VIII), метою і завданням законопроекту, серед іншого, є запровадження нових засад формування та належних механізмів кадрового оновлення суддівського корпусу, трансформація системи судоустрою та оновлення суддівського корпусу відповідно до суспільних очікувань і європейських стандартів, а згідно з п. 3 цієї записки «Загальна характеристика та основні положення законопроекту» останній спрямований, в тому числі, й на підвищення вимог та професійних стандартів до суддівського корпусу. Зокрема, пунктом 3.1 законопроекту визначено, що зайняття посад суддями безстроково розглядається як один зі способів деполітизації та забезпечення незалежності судової влади, а у пункті 3.2 та 3.8 пояснювальної записки вказано, що у законопроекті запропоновано зміни щодо статусу судді,

зокрема: підвищено вікові та професійні цени до кандидатів на посаду судді. При цьому вимога щодо компетентності охоплюватиме не лише професійний аспект, а також інші аспекти – зокрема особистий, соціальний тощо [3].

На відміну від ст. 65 попереднього Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 7 липня 2010 року № 2453-VI (далі – Закон № 2453-VI), частина 1 якого передбачала, що на посаду судді може бути рекомендований громадянин України, не молодший двадцяти п'яти років, який має вищу юридичну освіту і стаж роботи в галузі права не менш як три роки, проживає в Україні не менш як десять років та володіє державною мовою [4], частина 1 ст. 69 нині чинного Закону № 1402-VIII встановлює, що на посаду судді може бути призначений громадянин України, не молодший тридцяти та не старший шістдесяти п'яти років, який має вищу юридичну освіту і стаж професійної діяльності у сфері права щонайменше п'ять років, є компетентним, добросовісним та володіє державною мовою відповідно до рівня, визначеного Національною комісією зі стандартів державної мови [5]. Тобто фактично встановлено підвищені вимоги та професійні стандарти для суддівського корпусу. Водночас звертає увагу на себе той факт, що, незважаючи на підвищення мінімального віку, з настанням якого можна бути призначеним на посаду судді, в порівнянні із ч. 1 ст. 53 («Незмінюваність судді») та ч. 1 ст. 113 («Звільнення судді з посади за віком») Закону № 2453-VI, ч. 1 ст. 53 («Незмінюваність судді») та ч. 1 ст. 120 («Припинення повноважень судді») Закону № 1402-VIII не підвищено граничний вік перебування судді на посаді, який так і залишився 65 років, що є неприпустимим, оскільки загальний можливий термін перебування особи на цій посаді зменшився на 5 років, тобто із 40 років за Законом № 2453-VI (якщо призначення на посаду відбулося у 25 років та звільнення у 65 років) до 35 років за Законом № 1402-VIII (якщо призначення на посаду відбулося у 30 років, а припинення повноважень – у 65 років), що спричиняє передчасний відтік найбільш досвідчених професіоналів зі складу суддівського корпусу. Отже, слід дійти висновку, що чим вища нижча межа віку припинення повноважень судді, тим більшим повинен бути подальший трудовий стаж призначеного на посаду судді.

При цьому, варто зауважити, що всупереч закріпленого п. 2 ч. 4 ст. 17 Закону № 2453-VI єдиного статусу суддів як засобу забезпечення єдності системи судоустрою, до якої при певній автономії відноситься Конституційний Суд України, який здійснює конституційне судочинство як один із різновидів судочинства, пункт 2 ч. 1 ст. 20 Закону України «Про Конституційний Суд України» від 13 липня 2017 року № 2136-VIII дає можливість судді Конституційного Суду працювати на займаній ним посаді до досягнення 70 років [6], тобто на п'ять років довше ніж судді загальної юрисдикції, хоча ті безпосередньо забезпечують розгляд і вирішення більшості судових справ, тим самим забезпечуючи ефективне функціонування судової влади та задовольняючи суспільний запит на справедливий суд.

Для порівняння вкажемо, що існує цілий ряд країн світу, де вік припинення суддівських повноважень перевищує встановлений українським законодавством (Англія: для вищих судів – 75 років, для інших судів – 72 роки, для окружних судів можливо продовження до 75 років; Франція, Кіпр, Швейцарія – 68 років, Естонія – 67 років, Ізраїль, Норвегія, Нідерланди, Данія, Фінляндія, Хорватія, Австралія, Швеція, Польща, Латвія, Ірландія, Іспанія (можливість пролонгації на два роки), Японія – 70 років, Аргентина, Бразилія, Канада, Нова Зеландія. – 75 років) або законодавство про судоустрій не містить визначення максимального віку для перебування на посаді (США) та однією із підстав для припинення суддівських повноважень визначено психічну чи фізичну недієздатність особи [7, с. 267–272].

Останній підхід, на думку автора цієї статті, є найбільш правильним, оскільки він сприятиме підтримці та утриманню висококваліфікованих кадрів у судовій системі та надасть можливість зберегти їх безцінний досвід без обривання їх кар'єри без очевидної потреби.

Цікавим є той факт, що якихось ґрунтовних наукових досліджень з приводу того, що саме досягнення віку у 65 років перешкоджає належному виконанню особою суддівських обов'язків, не проводилися, як і відсутні будь-які вагомі підстави стверджувати, що якість та швидкість розгляду старшими за віком суддями справ будуть нижчими у порівнянні із показниками молодших за них колег. З високим ступенем вірогідності можна стверджувати, що суть питання, яке розглядається, лежить у площині наявності у такої категорії осіб необхідного стану здоров'я для належного відправлення правосуддя, оскільки визнання особи судом обмежено дієздатною або недієздатною, або наявність хронічних психічних чи інших захворювань, що перешкоджають виконанню функцій зі здійснення правосуддя, унеможливають призначення такої особи на посаду судді. Однак, при цьому слід оговорити, що не всі особи молодого віку мають стовідсоткове здоров'я та не всі захворювання перешкоджають виконанню професійних обов'язків судді. Крім того, ч. 1 ст. 113 Закону № 1402-VIII передбачено звільнення судді з посади у разі неспроможності здійснювати повноваження за станом

здоров'я за наявності медичного висновку, що надається медичною комісією, утвореною спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань охорони здоров'я, за зверненням Вищої ради правосуддя [5]. При цьому, Вища рада правосуддя ухвалює рішення про звільнення судді з посади у випадку, якщо стан здоров'я судді не дає йому змоги протягом тривалого часу або постійно здійснювати свої повноваження. Тобто в разі тривалого погіршення стану здоров'я суддя не позбавлений права звільнитися із займаної посади за станом здоров'я.

Також слід прийняти до уваги той факт, що в осіб віком понад 65 років зазвичай вже є стаж роботи на посаді судді не менше двадцяти років, який необхідний для їх звільнення за заявою про відставку (ч. 1 ст. 116 Закону України № 1402-VIII). Отже, такі особи у випадку відсутності верхньої межі перебування на посаді судді мають і матимуть право звільнитися за власною заявою у відставку або за заявою про звільнення з посади за власним бажанням (ч. 2 ст. 116 Закону України № 1402-VIII).

Водночас, слід зауважити, що далеко не всі судді, яким виповнилося 65 і більше років, висловлюють бажання і далі працювати за умови наявності у них достатнього стажу для подання заяви про відставку, тому найбільш талановита молодь і далі матиме змогу призначатися на вакантні суддівські посади. Так, від початку 2023 року Вища рада правосуддя звільнила 168 суддів, заяви про відставку яких накопичувались впродовж 2022 року, поки цей державний орган не працював через недостатню кількість членів для прийняття рішень [8].

Враховуючи, що робота судді потребує психічної врівноваженості людини протягом усього її професійного життя, рівень якої із плином часу може змінюватися (і не завжди у старшому віці), а також стійкості до виникаючих стресових ситуацій під час розгляду справ та спілкування у судових засідань із учасниками процесу, а також те, що на посаді судді не можуть перебувати особи зі шкідливими звичками та різними залежностями, оскільки у багатьох випадках від їх адекватності залежить доля інших людей та захист їх прав та законних інтересів, то вбачається доцільним закріпити в Законі України «Про судоустрій і статус суддів» положення, яким передбачити обов'язок суддів (незалежно від їх віку) долучати до матеріалів свого суддівського досяг раз на п'ять років документи з медичних установ установленої форми про проходження психіатричних та наркологічних оглядів та перебування на обліку у психоневрологічних або наркологічних закладах охорони здоров'я та медичну довідку про стан здоров'я.

Виконання вказаного обов'язку та отримання суддею відповідних медичних документів буде доказом його професійної придатності та психологічного здоров'я, що є першочерговим для здійснення правосуддя поряд із наявністю достатнього стажу професійної діяльності у сфері права, компетентністю та добросовістю.

Відтак, можливі побоювання, що у старшому віці судді менш ефективно будуть реалізовувати надані їм повноваження через можливі погіршення їх стану здоров'я, не знаходять свого підтвердження, оскільки більшість людей у зрілому віці ще достатньо здорові та цілком здатні плідно працювати та приносити користь державі та суспільству.

Про доцільність скасування граничного віку перебування судді на посаді свідчить той факт, що на суддів покладається надзвичайно висока відповідальність, тож особа, яка працює суддею, повинна бути зрілою та мати довгий життєвий досвід, і чим вища судова інстанція, в якій особа працює, тим більшими мають бути їх досвід та зрілість, оскільки вища інстанція повинна ретельно виправляти судові помилки нижчих інстанцій, тобто бути найбільш підготовленою у професійному плані, а для цього потрібен вагомий практичний досвід, а не лише знання норм законодавства.

Так, на користь переваги старшого віку над молодістю свідчать, наприклад, положення ч. 7 ст. 21 Закону № 1402-VIII, згідно з якими до обрання слідчого судді відповідного суду його повноваження здійснює найстарший за віком суддя цього суду; ч. 2 ст. 132 цього ж Закону, яка встановлює, що з'їзд суддів України відкриває голова Ради суддів України, а в разі його відсутності - найстарший за віком член Ради суддів України [5].

Крім того, на користь того, що більший стаж на посаді судді, а значить і старший вік підтверджує здатність більш кваліфіковано виконувати свої професійні обов'язки, свідчить і ч. 6 ст. 18 Закону № 1402-VIII, де вказано, що суддею, уповноваженим здійснювати кримінальне провадження щодо неповнолітніх, може бути обрано суддю зі стажем роботи суддею не менше десяти років, досвідом здійснення кримінального провадження в суді і високими морально-діловими та професійними якостями. У разі відсутності в суді суддів з необхідним стажем роботи суддя, уповноважений здійснювати кримінальне провадження щодо неповнолітніх, обирається з числа суддів, які мають найбільший стаж роботи на посаді судді [5].

Згідно з п. 1, ч. 1 ст. 28, п. 1 ч. 1 ст. 33 та п. 1 ч. 1 ст. 38 Закону № 1402-VIII вимоги щодо стажу на посаді судді, а відповідно і щодо віку кандидатів на посаду судді апеляційного, вищого спеціалізованого та Верховного Суду України послідовно збільшуються залежно від судової інстанції, на посаду судді в якій вони претендують. Зокрема, для зайняття посади судді апеляційного суду вони повинні мати не менше п'яти років стажу на посаді судді, а отже їх вік не може бути молодше 35 років, для зайняття посади судді вищого спеціалізованого суду - не менше трьох років стажу на посаді судді та відповідно вік не молодше 33 років, для зайняття посади судді Верховного Суду – не менше десяти років на посаді судді та вік не молодше 40 років відповідно [5].

Таким чином, з аналізу вище наведених норм законодавства можна дійти висновку, що чим довше особа працює суддею у відповідній інстанції, тим краще, оскільки вона має не тільки глибші знання з матеріального та процесуального права порівняно з іншими особами, які претендують на посади суддів чи займають посади суддів у молодшому віці, а й вмє вже так проводити судовий процес, щоб пом'якшувати суперечки представників сторін, а також свідомо коригувати власний психологічний стан у непередбачуваних професійних ситуаціях.

Окремо необхідно зупинитися на тому, що до повноважень апеляційного суду віднесено не лише здійснення правосуддя, а й аналіз судової статистики, вивчення та узагальнення судової практики, інформування про результати узагальнення судової практики відповідних місцевих судів; надання місцевим судам методичної допомоги в застосуванні законодавства (п. 2, п. 3 ч. 1 ст. 27 Закону № 1402-VIII), а до повноважень Верховного Суду, крім здійснення правосуддя, віднесено аналіз судової статистики, узагальнення судової практики; надання висновків щодо проектів законодавчих актів, які стосуються судоустрою, судочинства, статусу суддів, виконання судових рішень та інших питань, пов'язаних із функціонуванням системи судоустрою; забезпечення однакового застосування норм права судами різних спеціалізацій у порядку та спосіб, визначені процесуальним законом; забезпечення апеляційних та місцевих судів методичною інформацією з питань правозастосування (п. 2, п. 3, п. 6 та п. 7 ч. 2 ст. 36 цього ж Закону) [5].

При цьому, згідно з п. 4, п. 8, п. 10-1, п. 10-2 ч. 2 ст. 46 Закону № 1402-VIII Пленум Верховного Суду як колегіальний орган, до складу якого входять усі судді Верховного Суду, надає висновки щодо проектів законодавчих актів, які стосуються судоустрою, судочинства, статусу суддів, виконання судових рішень та інших питань, пов'язаних із функціонуванням системи судоустрою України, з метою забезпечення однакового застосування норм права при вирішенні окремих категорій справ, узагальнює практику застосування матеріального і процесуального законів, систематизує та забезпечує оприлюднення правових позицій Верховного Суду з посиланням на судові рішення, в яких вони були сформульовані; за результатами аналізу судової статистики та узагальнення судової практики надає роз'яснення рекомендаційного характеру з питань застосування законодавства при вирішенні судових справ. Також, при Верховному Суді утворюється Науково-консультативна рада з числа висококваліфікованих фахівців у сфері права для підготовки наукових висновків з питань діяльності Верховного Суду, що потребують наукового забезпечення, та Верховний Суд має офіційний друкований орган, в якому публікуються матеріали судової практики Верховного Суду та інші матеріали (ч. 1, ч. 3 ст. 47 Закону № 1402-VIII) [5].

З аналізу змісту перелічених вище повноважень вбачається, що вони носять певні ознаки наукової діяльності, оскільки їх здійснення потребує значних інтелектуальних та творчих зусиль, спрямованих на одержання узагальнених правових знань та пошук шляхів застосування матеріального і процесуального законів, основними видами якої є практичні наукові дослідження та вироблення рекомендацій, пов'язаних із функціонуванням системи судоустрою України, а також на оприлюднення таких наукових результатів у формі звітів, опублікованих наукових статей, наукових доповідей, монографічних досліджень, висновків до проектів нормативно-правових актів. Водночас, законодавством, яке регулює наукову діяльність, не встановлено вимог щодо граничного віку роботи науковців.

Натомість, у пункті 11 ст. 1 Закону України «Про наукову та науково-технічну діяльність» від 26 листопада 2015 року № 848-VIII (в редакції Закону № 870-IX від 03.09.2020, введений у дію з 01.01.2021, див. пункт 1 розділу II) дано визначення «молодий вчений» як вченого, віком до 35 років включно, який має вищу освіту не нижче другого (магістерського) рівня, або вчений віком до 40 років включно, який має науковий ступінь доктора наук [9].

За даними сайту НАН України станом на 01.01.2023 середній вік наукових працівників становив 55,7 року, докторів наук – 65,8 року, кандидатів наук – 52,2 року [10]. Разом із цим, середній вік судді ВС становить наразі 51 рік [11].

Тобто як для відправлення правосуддя, так і для проведення певних видів наукових досліджень, якими активно займаються судді Верховного Суду, про що красномовно свідчать підрозділ «Судова практика та статистика», підрозділ «Матеріали конференцій, презентації, інфографіки, конкурси» та підрозділ «Науково-практичні коментарі, статті, монографії», де розміщені відповідні матеріали, розділу «Діяльність» сайту Верховного Суду [12], старший вік та довший стаж мають бути перевагою, а не перепорою на шляху до улюбленої професії, який обривається внаслідок досягнення визначеного законом віку, що не гарантує залишення у судах саме кращих із кращих суддів, оскільки молодий вік не є безумовною ознакою доброчесності, високої професійності та невгасаючої любові до обраної професії.

В зв'язку з викладеним доречно нагадати, що Законом України від 16.12.2020 р. № 1086-IX «Про внесення змін до Закону України «Про державну службу» щодо зняття вікових обмежень для роботи на державній службі» внесено зміни до ст. 18 Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування», якими з 15 січня 2021 року знято обмеження граничного віку перебування на службі для посадових осіб місцевого самоврядування [13].

Більш того, існування граничного віку перебування на посаді судді можна розцінити як дискримінацію особи в трудовій сфері за віком – ейджизм, що суперечить ст. 43 Конституції України, яка встановлює, що кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується, а також те, що держава створює умови для повного здійснення громадянами права на працю, гарантує рівні можливості у виборі професії та роду трудової діяльності [14].

Про те, що усі люди вільні і рівні у своїй гідності та правах, та те, що громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом, а також, що не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками, говорить зміст ст.ст. 21, 24 Основного Закону України [14].

Згідно зі статтею 1 Закону України «Про зайнятість населення» від 5 листопада 2012 року № 5067-VI працездатні особи – це особи віком від 16 років, які проживають на території України і за станом здоров'я здатні до активної трудової діяльності. Пунктом 8 ч. 1 ст. 5 цього ж Закону до державних гарантій у сфері зайнятості, серед іншого, віднесено захист від дискримінації у сфері зайнятості, а ч. 1 ст. 11 визначає, що держава гарантує особі право на захист від будь-яких проявів дискримінації у сфері зайнятості населення [15].

Висновки і перспективи подальших досліджень. З усього сказаного вище випливає висновок, що поставлення права особи працювати на посаді судді в залежність від досягнення нею 65-річного чи будь-якого іншого граничного віку, якщо стан її здоров'я дозволяє належним чином здійснювати свої обов'язки по відправленню правосуддя, є тривожною ознакою дискримінації за віком людей, які ще здатні вести активний спосіб життя, працювати, сплачувати необхідні податки, висувати нові наукові ідеї та формувати вагомні практичні рекомендації, залишаючи їх у суспільній та професійній ізоляції, породжуючи у них стан депресії та розвиток різноманітних хвороб на ґрунті непотрібності та несправедливості, незважаючи на їхній величезний досвід, безцінну кваліфікацію, готовність приділяти професійним обов'язкам не менше часу ніж молодші колеги, процес призначення яких потребує тривалого часу та чималих бюджетних коштів.

У запровадженому законодавством підході щодо встановлення максимального віку, до якого дозволяється працювати суддею, простежується й ознаки дискримінації не тільки по відношенню старших кадрів до молодих, але й по відношенню до представників тих професій, де граничних обмежень за віком не існує.

Враховуючи вищевикладене, з метою утвердження України як демократичної та правової держави вдається виправданим виключити із ч. 7 ст. 126 Конституції України пункт 1 та із ч. 1 ст. 53, ч. 1 ст. 69 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 2 червня 2016 року № 1402-VIII посилання на досягнення суддею 65-річного віку як на підставу для припинення його повноважень, а також внести зміни до цього Закону, якими з його змісту виключити ст. 120, що регулює порядок припинення повноважень судді у зв'язку з досягненням суддею шістдесяти п'яти років.

Поряд із цим слід відмітити, що такий підхід дозволить у повній мірі врахувати сучасні українські реалії, коли судова система в умовах військового стану відчуває кадровий голод через відсутність повноважень у суддів, нездійснення правосуддя судами на окупованих територіях та зазнає надмірних навантажень, що ускладнює своєчасний доступ громадян до правосуддя.

Тому з метою подальшого якісного функціонування судової влади в Україні наступним прогресивним кроком судової реформи має бути скасування граничного віку перебування суддів на посаді з метою збереження найбільш досвідчених кадрів та запровадження гнучкого та дистанційного режиму роботи в судовій владі для забезпечення безпечних умов праці.

Список використаних джерел:

1. Стосовно звіту Вищої кваліфікаційної комісії суддів України за 2022 рік. URL: <https://vkksu.gov.ua/news/stosovno-zvitu-vyshchoyi-kvalifikatsiynoyi-komisiyi-suddiv-ukrayiny-za-2022-rik> (дата звернення: 01.09.2023).
2. ДСА України оприлюднила статистику про стан здійснення правосуддя у 2022 році в умовах воєнного стану. Портал «Судова влада України». URL: <https://court.gov.ua/press/news/1384043/> (дата звернення: 01.09.2023).
3. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про судоустрій і статус суддів». URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=59259 (дата звернення: 01.09.2023).
4. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 07 липня 2010 року № 2453-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2453-17#Text> (дата звернення: 01.09.2023).
5. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 року № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19> (дата звернення: 01.09.2023).
6. Про Конституційний Суд України: Закон України від 13 липня 2017 року № 2136-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19> (дата звернення: 01.09.2023).
7. Молдован В.В., Молдован А.В. Судоустрій. Навчальний посібник. Київ. Центр учбової літератури. 2012. 364 с.
8. З початку 2023 року звільнено 168 суддів. Вища рада правосуддя. URL: <https://hcj.gov.ua/news/z-rochatku-2023-roku-zvilneno-168-suddiv> (дата звернення: 01.09.2023).
9. Про наукову та науково-технічну діяльність: Закон України від 26 листопада 2015 року № 848-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text> (дата звернення: 01.09.2023).
10. Довідка про Національну академію наук України (станом на 01.01.2023 р.). URL: <https://www.nas.gov.ua/UA/About/Pages/default.aspx> (дата звернення: 01.09.2023).
11. 200 vs 100: скільки суддів потрібно у Верховному Суді. Сайт Фондація DEJURE. URL: <https://dejure.foundation/newsroom/200vs100-skilky-suddiv-potribno-u-verkhovnomu-sudi> (дата звернення: 01.09.2023).
12. Сайт Верховного Суду України на порталі «Судова влада України». URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/> (дата звернення: 01.09.2023).
13. Про внесення змін до Закону України «Про державну службу» щодо зняття вікових обмежень для роботи на державній службі: Закон України від 16 грудня 2020 року № 1086-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1086-20#n5> (дата звернення: 01.09.2023).
14. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 01.09.2023).
15. Про зайнятість населення: Закон України від 05 листопада 2012 року № 5067-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text> (дата звернення: 01.09.2023).